

DAZAI OSZAMU

A költözőmadarak

Kellem álcájába burkolózik, ámde kételyek közt hányódik szíve.
Dante Alighieri

Egy késő őszi estén, a koncert végeztével a Hibija Kulturális Központtól számtalan varjú röppent fel különféle alakzatokban, összeverődtek, csoportokba tömörültek, kitódultak, majd ki-ki otthona felé vette az irányt.

– Ugye, nem tévedek: Jamana professzor úr?

Az egyik jómadár egy kócos, tréningruhás, langaléta fiatalember volt.

– Én volnék az...

A megszólított, egy másik jómadár, középkorú, jól megtermett úriember benyomását keltette. A fiatalemberre ügyet sem vetett, és öles léptekkel Júrakucsó felé vette az irányt.

– És ön kicsoda?

– Hogy én? – a fiatalember nevetve túrt bele bozontos hajzatába. – Hát, tulajdonképpen egyszerű semmirekellő vagyok...

– Mit tehetek önért?

– Rajongója vagyok a professzor úr zenekritikai munkásságának. Bár feltűnt, hogy mostanában semmit sem írt.

– De még mennyire hogy írtam!

„Az ördögbe!” – a fiatalember a sötétség leple alatt lebiggyesztette a száját. Egy tokiói egyetemre járt, de se egyensapka, se egyenruha nem volt rajta, ami erre utalt volna. Mindössze egy kardigánt és egy felöltőt viselt. Mivel a rokonoktól egyáltalán nem kapott támogatást, időnként cipőtisztítást vállalt, máskor sorsjegyeket árult, újabban pedig hivatalosan egy kiadónál segített be a szerkesztési munkálatokba, és eközben úgy tűnt, hogy mindemellett alkalmanként kétes ügyletekbe is belekeveredett. Eszekben a dolgokban sem járt el teljesen felelőtlenül, így anyagi helyzete ennek következtében meglehetősen kedvezőnek bizonyult.

– Ha a zenéről van szó, csak Mozart neve méltó említésre – motyogta szinte félve, mintegy hízelgés gyanánt. Megpróbálta a beszédet elterelni az előbbi csődöt mondott kijelentéséről, ezért Jamana professzor egyik esszéjére fordította a szót, amelyben Mozartot méltatta.

– Túlzás lenne ezt ilyen egyszerűen kijelenteni...

Ez az! Látszólag egy kicsit felderült a hangulata. Úgy látszott, hogy a professzor arca a kabátgallér mögül felengedett, tehát a langaléta fiatalember úgy érezte, megérte kockáztatni.

Így aztán tovább kísértette a szerencsésjét.

– Úgy gondolom, a modern kor zenéjének alkonya Beethoven idején kezdődött. Károsnak tartom azt a megközelítést, amely szerint a zene szemben áll az emberi élettel. A zene esszenciája, hogy végsőkéig kísérőeleme legyen az életnek. Ma este hosszú idő óta először hallgattam Mozartot, meggyőződésem, hogy a zene...

– Én itt leszálllok...

Megérkeztek ugyanis a Júrakucsó-állomáshoz.

– Ó, értem, elnézését kérem, hogy csak úgy leszólitottam. Örülök, hogy ma este szót váltottam a professzor úrral.

A fiatalember kezét nadrágzsebébe süllyesztette, mereven meghajolt, majd sarkon fordult, és jobbra, a Ginza irányába indult.

Beethoven, az Beethoven, Mozart pedig Mozart, és kész. Teljesen jó mind a kettő! A professzor bajusza sem valami épületes látvány, számomra elképzelhetetlen, hogy egyáltalán létezik olyan ember, akinek tetszhet egy ilyen bajusz! Amott, annak a fickónak sincs egy csöpp ízlése sem. Ez az, a kritikusoknak sincs ízlésük, ezért nem lehet visszataszító és borzalmas nekik semmi. Hát igen, én is közéjük tartozom! Kínos! De a bajusz... Azt hallottam, hogy ha bajuszt viselsz, erősek lesznek a fogaid, nem mintha szeretnék bárkibe is beleharapni. Úgy rémlik, a császár őfelségének is volt bajusza. Getát, vagyis fapapucsot hordott a nyugati ruháihoz, és a bajusza is mutató volt. Milyen kár érte. Valójában rengeteget gyötrődtem azért, hogy megfejtsem ennek az okát. Fogalmazzunk úgy, hogy a bajusz szembement a viselője életével. Érdekes lehetett az arca alvás közben. Próbáljak meg én is bajuszt növeszteni? Lehet, hogy hozzásegítene ahhoz, hogy megértsék valami újat? Hogy jellemezhetnék Marx bajuszát? Vajon miből lehetett? Olyan, mintha egy cső kukoricát ragasztott volna az orra alá. Felfoghatatlan. Descartes bajusza olyan hosszú volt, mint a vonatfüty, vagyis kétséges az az elgondolás... No nézd csak! Ki az a nő? Tanabe asszony az, kétségtelen. Negyvenéves, és nő... a negyvenes nők nagy valószínűséggel mindig hordanak maguknál egy kis zsebpénzt, ezért olyan megbízhatóak. Megkönnyíti a dolgomat, hogy a termete apró és fiatalos a megjelenése.

– Tanabe asszony!

Hátulról megkocogtatom a vállát. Jesszus... Ez a zöld svájcisapka... egyáltalán nem áll jól neki. Jobban tenné, ha nem hordaná. Úgy tűnik, az ideológusok nagy ívben tesznek az ízlésre. Legalább a korára tekintettel lehetne.

– Kihez is van szerencsém?

Talán rövidlátó, vagy mi? Kedvem lenne felsóhajtani.

– A Crayonnál dolgozom...

Nincs kedvem elárulni a nevemet. Agylágyulásra utaló jelek?

– Á, Janagava úr! Pardon!

Ez az álnevem. Van igazi nevem is, de ezt neked nem fogom az orrodra kötni.

– Én vagyok az. Köszönet a múltkoriért.

– Ugyan, én köszönöm.

– Hova igyekszik?

– És ön?

Viszataszítóan óvatos.

– Épp egy koncertről jövök.

– Vagy úgy, értem.

Úgy tűnik, megkönnyebbült. Néha már csak ezért is érdemes elmenni egy-egy koncertre.

– Hazafelé tartok, épp a metróhoz indultam. Csak akadt még egy kis elintéznivalóm az újságnál...

Miféle elintéznivaló lehetett az? Hogy hazudik! Bizonyára valami férfival volt randija. Gyakran használják ezt a kifogást. Ezek a szocialista nők valahogy aggasztóan hiúak!

– Netán előadást tartott?

Lám, még csak el sem pirult.

– Nem, egyesületi ügyek...

Egyesület? A bevett közhelyek szótára szerint ez annyit tesz, mint „a fel-alá bóklászástól kifulladásra sírva fakadni”. Az „elfoglalt” szinonimája.

Velem is előfordult már, hogy elpityeredtem egy kicsit.

– Szörnyűek ezek a hétköznapiak.

– Valóban, fásasztóak.

Úgy hazudik, mint a vízfolyás.

– Végre elérkezett a megfelelő alkalom a Demokratikus Forradalmi Párt számára.

– Bizony. Itt az esély.

– Ha most elszalasztják, talán soha többé nem lesz ilyen...

– Ez igaz, de mi akkor sem adjuk fel.

Ismételten csődöt mondtam volna hízelgésben? Nem egyszerű feladat.

– Lenne kedve meginni egy teát?

És hívj is meg!

– Persze, de engedje meg, hogy máskorra halasszuk.

Kiállhatatlan ez az agyafúrtság! Egy ilyen asszony mellett viszont könnyű dolga van a férjnek. Minden bizonnyal életre való, ráadásul még a fiatalos frissessége is megmaradt.

Egy negyvenes nő, az egy negyvenes nő. Egy harmincas nő, az egy harmincas nő. Egy huszonhét éves pedig egy huszonhét éves. Beethoven. Mozart. Jamana professzor. Marx. Descartes. A császár öfelsége. Tanabe asszony. Igen ám, de mostanra már senki sem maradt körülöttem, egyedül csak a szél.

Ennem kéne valamit. A gyomrom valahogy olyan... Meglehet, hogy a koncertek nem tesznek jót a gyomornak. Még a fizetésemet is eltértem volna valahogy, de nem, sajnos nem ment.

– Hé, Janagava!

Micsoda név! Két írásjegyből áll: a „fűzfa” és a „folyó” írásjegye, vagyis a kettő parti fűzfát jelent. Ha azonban megfordítjuk az írásjegyeket, vagyis függőleges írásnál fejreállítjuk őket, a „folyó” és a „fűzfa” humoros verset, szerjút jelent. De van Janagava leves is! Mégse jó így, holnaptól új írói álnevet kell választanom. Egyébként ki is ez a tag? Rém ronda egy alak. Á, tudom már! Ez az a könyvmoly, aki beállított hozzánk a Crayonhoz egy kéziratral. Hogy pont egy ilyen unalmas alakkal kell találkoznom! A részegség nem izléses dolog. Talán szeretné magát meghívni. Tartsuk be a három lépés távolságot!

– Bocsásson meg, de mondja már meg, hogy kicsoda?

Ha úgy alakulnak a körülmények, talán még az is előfordul, hogy ő hív meg engem.

– Én vagyok az, akinek úgy leszolta a kéziratát, mikor bevittem a Crayonhoz. Azt állította, hogy Nagai Kafú utánzatot hoztam. Még így sem emlékszik rám?

Csak nem akar megfélemlíteni? Nem rémlik, hogy „utánzatot” mondtam volna. Talán az „epigon”, vagy inkább az „imitáció” szót használtam. De teljesen mindegy, hiszen egy oldalt sem olvastam el abból a kéziratból. Vállalhatatlan volt a címe... várjunk csak, mi is volt? *Egy táncosnő szemérmetlen elbeszélése*, olyan kiábrándító, hogy még én magam is belepirultam. Teremnek még ilyen tökfek.

– Már emlékszem.

Az lesz a legjobb, ha továbbra is udvariasan és előzőkenyen viselkedem vele. Elvégre egy ostoba alakkal van dolgom. Semmi értelme, hogy agyonveressem magam. Igaz, elég gyengécskének tűnik. Talán még meg is verhetném, bár megjelenésük alapján nem lehet megítélni az embereket. Úgyhogy nem lehetünk elég óvatosak.

– A címet azért megváltoztattam.

Micsoda meglepetés! Hát mégis feltűnt neki! Talán mégsem teljesen idióta?

– Igazán? Bizonyára jót tett neki.

Bár engem ez egyáltalán nem érdekel.

– *A nemekek csatája* címet adtam az írásnak.

– *A nemekek csatája*...

Nem jutok szóhoz! A hülyéje! Mindennek van határa! Ez az alak teljesen olyan, mint egy tetű! Ne közelíts, még a végén megfertőzöl! Hát ezért nem bírom én elviselni a könyvmolyokat!

– Sikerült eladnom.

– Hogyan?

– Eladtam a kéziratot.

Vannak még csodák. Vak tyúk is talál szemet! Úristen, még a víz is kiver tőle. Micsoda meglepetés! Ebben a világban még az is lehet tehetséges, valakinek teljesen eltompul az agya! Rémisztó! Különböztet gyűlölködöm, ha meg mernek fenyegetni. Ki nem állhatom a fajtájukat! De azért egy kis hizelgés nem árthat!

– Igazán figyelemre méltó cím.

– Hát igen, próbáltam a kor ízlésvilágához igazodni.

Úgy helybenhagynám az anyaszomorítót! Hagyd már abba! Az isten szerelmére! Én egy életre végeztem veled.

– Ma kaptam kézhez a honoráriumot a kéziratért, és hát, meglepően sokat adtak érte. Már egy ideje rovom a köröket és iszogatok itt is, ott is, de még így is megmaradt több, mint a fele.

Mert még az iváshoz is sóher vagy. Undorító alak! Visszataszító, amikor valaki nagyozolni kezd, csak mert van pénze. Vajon mennyit tévedek, ha háromezer jenne becsülöm a megmaradt összeget? Álljunk meg egy szóra, ez a tag suttyomban leállt a klozetban számolgatni a maradék pénzt. Ha nem így lenne, nem valószínű, hogy tudná, hogy még több mint a fele megmaradt. Igen, így történhetett. Jól ismerem a fajtáját! Az a száználmas figura, aki a mellékhelyiségben, vagy egy sikátor lámpaoszlopának az árnyékában kapatosan számolgatja a bankókat, sóhajt egyet, majd erőltlenül motyorászva valamit, tekintetét aggódalmasan az égen szárnyaló madarakra veti. Valójában nekem is van tapasztalatom ebben.

– Ma este még szeretném elkölteni a pénz fennmaradó részét, nem csatlakozna hozzám? Kérem, mutassa meg nekem a kedvenc kocsmáját itt, a környéken!

Pardon, meggondoltam magam! De vajon tényleg van pénze? Nem lenne ínyemre, ha az összeg felét nekem kéne kifizetni. A biztonság kedvéért rákérdezek.

– Van egy ilyen hely, de az egy kicsit drága. Ha elviszem oda, és később engem hibáztat...

– Emiatt ne aggódjon. Háromezer jenből kijövünk. Oda is adom a pénzt, ma este verjünk rá közösen!

– Nem, az nem lenne okos. Ha valaki más pénzével kell gazdálkodnom, olyan teher nehezedik rám, hogy nem tudok rendesen berúgni.

A rusnya ábrázata ellenére meglepően jól tud beszélni. Valahol elvárható egy olyan férfitől, aki képes megírni egy novellát, hogy sima legyen a modora. Igazán lovagias! Mozart az Mozart. Egy könyvmoly pedig csak egy könyvmoly. Természetüknél fogva ilyennek teremnek, innen ered a dolog furcsasága.

– Akkor ma este kivesézzük az irodalmat is! Nekem már az első perctől fogva tetszett, amit írt, de tudja, a szerkesztőm iszonyúan konzervatív.

Takedaék bárjába fogom vinni. Nagyjából ezer jenne tartozásom lehet még náluk, alkalomadtán azt is kifizettettem vele.

– Ez lenne az?

– Ez, bár maga a hely eléggé lepukkant, de én ilyen kocsmákban szeretek inni. Mit szól hozzá?

– Nem is olyan rossz.

– Nahát, egyezik az ízlésünk. Akkor igyunk! Egészségére! Hát ami az ízlést illeti, ugye milyen nehéz kérdés? Ezer undorító élményből egy ízlés születik. Akinek nincs ízlése, az azt se tudja, mi

az az undor. Igyunk, egészségünkre! Hát nem azt mondtuk, hogy ma este eszmét cserélünk? Meglepően hallgatag embernek látszik. Nem szabad hallgatni. A csend fölénk kerekedik. A hallgatás a legnagyobb ellenségünk. Iszonyú nagy önfeláldozás ilyen dolgokról beszélgetni, az emberiség legönzetlenebb cselekedetei közé tartozik. Mi több, olyan önzetlenség, amely a legcsekélyebb kompenzációt sem várja el cserébe. Hiszen ahogy mondani szokás: szeresd ellenségeidet. *Fel-tétel nélküli szeretettel* viseltetek azok iránt, akik színt visznek az életembe. Nem biztos, hogy ellenségeinknek kell tekintenünk azokat, akiknek hálásak vagyunk azért, hogy lényünket átjárja az élet. Igyunk hát! Csak az ostoba hiszi azt, hogy a bolondozás egyet jelent a komolytalansággal. Az ilyen ember bizonyára úgy véli, hogy egy szellemes visszavágás nem számít teljes értékű válasznak. Ezzel kellemetlenül őszinte viselkedést provokál. Az őszinteség azonban az a fajta dolog, amit érzéketlenségként kezelünk, ha másoktól kapjuk. Ez a viselkedés figyelmen kívül hagyja mások érzelmeit. Ezért van az, hogy az erős empatikus készséggel rendelkező emberek megértők mások fájdalmával szemben, és persze emiatt nem könnyű őket őszinteségre bírni. Az őszinteség tehát az erőszak egyik fajtája. Hát ezért vagyok képtelen megszeretni a tapasztalt öreg embereket. Egyszerűen félelmetesnek tartom a befolyásukat. Ezek mind olyanok, akikről lerí, hogy teljes nyugalommal képesek kijelenteni olyan otrombaságokat, mint „A farkas nem eheti meg a bárányt! Erkölcstelenséget követne el.” Ez teljességgel elfogadhatatlan. Elvégre NEKEM kell megenni azt a bárányt! Annyi bizonyos, hogy nem támaszkodhatunk a jó benyomásra. Ha az intuíciós készséghez nem társul értelem, akkor az nem más, mint egyszerű véletlen. Csak pusztá szerencse! Igyunk! Egységünkre! Tessék, beszéljék meg! A mi igazi ellenségünk a szótlanosság. Mégis, minél többet beszélek, annál bizonytalanabb leszek. Valaki rángatja az ingujjamat. Mintha gyengéden arra biztatna, hogy forduljak hátra. Tényleg egy lehetetlen alak vagyok! Azok a legkivételesebb emberek, akik megtanultak fenntartások nélkül hinni a saját döntéseikben, de persze ugyanez elmondható a legostobábbakról is. De hagyjuk ezt a pocskondiázást! Nem túl elegáns dolog a részemről. Alapvetően azért, mert a pocskondiázásban a hallgató fél kicsinyes természete is szerepet játszik. Igyunk és beszéljünk az irodalomról! Az irodalomelmélet érdekes dolog. Hát nem érdekes, hogy akár egy új arccal, akár egy tapasztalt öregúrral találkozunk az ember, a hangulata ennek megfelelően alakul át. Erről jut eszembe, engedje meg, csak egy gondolat erejéig! Épp most fog debütálni, mint újdonsült író. Mondja, mit lehet tenni azért, hogy az ember hárommillió olvasónak megfeleljen? Nehéz kérdés. De nem szabad feladni! Hát akkor mit is tegyünk? Különbösen teljesen örömteli munka lenne, ha a száz kivételes olvasón kívül másnak is tetszene. Egyébként is, az az író, aki képes megfelelni több millió olvasónak, az önmagának is képes megfelelni, az pedig, aki csupán pár száz embernek képes a kedvében járni, az általában önmagával sem elégedett. Eléggé lehangoló. Szerencsére uram, mivel kedvét leli a saját művében, minden esélye megvan rá, hogy hárommillió olvasójának is elnyerje a tetszését, és népszerű író váljék önből. Ne adja fel! A manapság divatos kifejezéssel élve: van rá lehetőség! Erre igyunk, egészségünkre! Mondja, mit szeretne inkább: egyetlen olvasója olvassa el egyszer a könyvét, vagy százazrek olvassák el egyetlen egyszer? A firkászok, ha felteszik nekik ezt a kérdést, erre általában azt válaszolják: szeretnék, hogy százazrek egyszer olvassák el. Hát tegyen ön is így! Mindene megvan ahhoz, ami ehhez szükséges. És mit számít, ha Nagai Kafu utánzat! Amit eredetiségnek hívunk, alapvetően gyomor kérdése, ha abból táplálkozunk, amit mások elénk raknak, azt vagy meg tudjuk emészteni vagy sem. Ha az eredeti *sarként* távozik, ami nem túl ízletes. Ami rendesen megemészthető, az teljesen rendben is van. Hiszen régóta nem volt már rá példa, hogy egy irodalmár eredeti lett volna. Még azok sem képesek nevet szerezni a világban, akik ténylegesen meg is érdemelnék, de még csak esélyük sincs rá, hogy ismertté váljanak. Így hát igazán nyugodt lehet. Persze néha akadnak még olyanok, akikről sugárzik, hogy mindenkinél eredetibb irodalmárnak képzelik magukat, ezek azonban egyszerűen hülyék, nincs tehát ok az aggodalomra. Jaj, de nagy kedvem lenne most felsóhajtani! Hiszen a kilátásai igazán kecsgettők. Széles az út. Tényleg, mit szólna hozzá, ha a következő novellájának a „Széles kapu” címet adná? A kapu írásjegyében ott lapul az antikvitás érzése.¹ Bocsásson meg egy pillanatra, de el kell vonulnom hányni. Jól vagyok, igen, most már minden rendben. Nem valami jó minőségű az itteni szaké. Na igen, kifejezetten pocsek. Egy ideje már hányingerem volt, de nem tudtam mit csinálni. Ha iszogatók közben magasztal valakit ember, természetes, hogy rátör az émelygés. Egyébként ez a Valéry... ó, végül csak kicsúszott a neve, látja, megtört a hallgatagságával. Ma este az itt elhangzott szavaim szinte egytől egyig Valéry irodalomkritikájából származnak, egy fikarcnyi eredetiség sem volt bennük. Mivel rossz állapotban volt a gyomrom, nem tudtam rendesen megemészteni, így végül egészben öklendeztem vissza. Ha kívánja, folytathatom még, nekem is kényelmesebb azonban, ha odaadom önnek ennek a Valérynek a könyvét. Csak nemrég vettem egy antikváriumban, a vonaton olvasgatva ragadt rám belőle ez is, az is, ezért emlékszem még rá, holnapra viszont már el is fogom felejteni. Valéry az Valéry. Montaigne az Montaigne, Pascal pedig Pascal. Az öngyilkosság adománya egyedül a felhőtlenül boldog embereket illeti meg. Ezt is Valéry írta. Nem is rossz, nem gondolja? Nekünk még az öngyilkosság sem adatik meg. Önnek adom ezt a könyvet. *Oui*, kocsmárosné, hozza ide a számlát! Egybe kérem az egészet! AZ EGÉSZET! Akkor én el is köszönök. „A tollpihe könnyedsége helyett törekedj inkább arra a könnyedségre, ami a madárnak adatik.” – ez is le van írva abban a könyvben. Most aztán mihez fogjak?

A kócos, tréningruhás, langaléta fiatalember, akár egy vízimadár, egy szempillantás alatt tovaröppent.

Vihar Judit és Szente Cintia fordítása

1 Dazai itt Nacume Szószeki *A kapu* című regényére utal.